

ÂM NHẠC TRONG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, LỐI SỐNG CHO SINH VIÊN

Vũ Mạnh Hùng

Khoa nghệ thuật, trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Trong bối cảnh giáo dục hiện đại, việc hình thành đạo đức và lối sống đúng đắn cho sinh viên trở thành một yêu cầu thiết yếu trong quá trình đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao. Bài báo tập trung phân tích vai trò của âm nhạc như một công cụ hữu hiệu trong giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên đại học. Từ cơ sở lý luận về đạo đức, lối sống và đặc trưng của âm nhạc, bài viết chỉ ra rằng âm nhạc không chỉ giúp kích thích cảm xúc đạo đức, nuôi dưỡng tâm hồn mà còn gắn kết cộng đồng, truyền tải giá trị sống, góp phần định hướng hành vi và hình thành lối sống tích cực. Bài viết cũng đề cập đến thực trạng hạn chế trong việc khai thác âm nhạc vào giáo dục và đưa ra một số giải pháp khả thi nhằm phát huy vai trò giáo dục đạo đức, lối sống thông qua hoạt động âm nhạc trong các trường đại học.

Từ khóa: âm nhạc, đạo đức, lối sống, sinh viên, giáo dục đại học, nghệ thuật, giá trị sống.

MUSIC IN MORAL AND LIFESTYLE EDUCATION FOR UNIVERSITY STUDENTS

Vu Manh Hung

Faculty of Arts, Ha Long University

Abstract: In the context of modern education, fostering moral character and a healthy lifestyle in students has become an essential requirement in the process of training high-quality human resources. This article focuses on analyzing the role of music as an effective tool in moral and lifestyle education for university students. Based on theoretical foundations of ethics, lifestyle, and the characteristics of music, the article demonstrates that music not only stimulates moral emotions and nurtures the soul, but also strengthens community bonds, conveys life values, and contributes to shaping behavior and fostering a positive lifestyle. The article also addresses current limitations in the use of music for educational purposes and proposes practical solutions to enhance its role in moral and lifestyle education through musical activities in universities.

Keywords: music, ethics, lifestyle, students, higher education, arts, life values.

Nhận bài: 15/04/2025

Phản biện: 16/05/2025

Duyệt đăng: 19/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh xã hội hiện đại, bên cạnh việc đào tạo kiến thức chuyên môn, việc hình thành và phát triển đạo đức, lối sống cho sinh viên đang là yêu cầu cấp thiết trong các trường đại học. Giáo dục đạo đức không chỉ giúp sinh viên định hình nhân cách, mà còn tạo nền tảng cho hành vi ứng xử, năng lực làm việc và thái độ sống tích cực sau khi ra trường. Một trong những công cụ hữu hiệu nhưng thường bị xem nhẹ trong giáo dục đạo đức, lối sống chính là âm nhạc. Âm nhạc với đặc trưng tác động sâu sắc tới cảm xúc và tâm hồn con người có thể trở thành cầu nối hiệu quả để giáo dục các giá trị sống nhân văn cho thế hệ trẻ.

Bài viết này tập trung phân tích vai trò, cách thức và giải pháp phát huy hiệu quả của âm nhạc trong giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên đại học, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo toàn diện trong các cơ sở giáo dục.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Khái niệm đạo đức

Đạo đức là hệ thống các quy tắc, chuẩn mực xã hội mà con người sử dụng để điều chỉnh hành vi, thể hiện mối quan hệ giữa cá nhân với cộng đồng, giữa con người với con người. Đạo đức không mang tính bắt buộc pháp lý như pháp luật, nhưng

lại có sức chi phối mạnh mẽ thông qua dư luận xã hội, lương tâm cá nhân và truyền thống văn hóa.

Theo triết học Mác – Lênin, đạo đức là “một hình thái ý thức xã hội, phản ánh những quan hệ xã hội dưới hình thức các nguyên tắc, chuẩn mực về hành vi phù hợp với lợi ích của giai cấp, cộng đồng và xã hội”. Như vậy, đạo đức không chỉ là nhận thức đúng – sai, mà còn là kim chỉ nam cho hành vi ứng xử, phản ánh trình độ văn minh, nhân văn của một con người.

Trong môi trường đại học, đạo đức thể hiện ở:

- **Tinh thần trách nhiệm trong học tập, nghiên cứu, rèn luyện**
- **Thái độ tôn trọng thầy cô, bạn bè, nhân viên phục vụ**
- **Ý thức chấp hành nội quy, quy định của nhà trường**
- **Lối sống trung thực, khiêm tốn, cầu tiến và có lý tưởng sống đúng đắn**

2.1.2. Khái niệm lối sống

Lối sống là cách thức cá nhân tổ chức, lựa chọn các hành vi, thói quen, phong cách sống phù hợp với giá trị cá nhân và định hướng xã hội. Nó bao gồm cả:

- **Lối sống vật chất (ăn uống, ngủ nghỉ, tiêu dùng...)**
- **Lối sống tinh thần (niềm tin, thái độ, mối**

quan hệ, sở thích...)**• Lối sống học tập, lao động, giải trí, ứng xử xã hội...**

Lối sống của sinh viên hiện nay rất đa dạng, do chịu ảnh hưởng từ nhiều nguồn: gia đình, nhà trường, bạn bè, mạng xã hội, truyền thông, xu hướng toàn cầu hóa. Chính vì vậy, nếu không có định hướng đúng đắn, sinh viên dễ rơi vào lối sống thực dụng, ích kỷ, hưởng thụ, thờ ơ với các giá trị nhân văn.

Giáo dục lối sống cho sinh viên không chỉ nhằm định hình những thói quen tích cực, mà còn giúp các em lựa chọn được những giá trị sống đúng đắn, biết tự chủ, tự điều chỉnh hành vi, sống trách nhiệm với bản thân và cộng đồng.

2.1.3. Khái niệm giáo dục đạo đức, lối sống

Giáo dục đạo đức, lối sống là quá trình tác động có mục tiêu, có tổ chức từ phía nhà trường (thông qua nội dung, phương pháp, hoạt động dạy – học, hoạt động trải nghiệm...) nhằm hình thành ở người học những phẩm chất đạo đức tốt đẹp và lối sống lành mạnh, văn minh, phù hợp với chuẩn mực xã hội.

Giáo dục đạo đức, lối sống không chỉ là dạy cho sinh viên cái gì là đúng, cái gì là sai, mà quan trọng hơn là:

• Gây ảnh hưởng đến nhận thức, cảm xúc và hành vi**• Tạo ra sự chuyển biến từ bên trong nhân cách****• Giúp sinh viên tự giác hành động theo những giá trị tích cực**

Đây là một quá trình lâu dài, liên tục, đòi hỏi sự phối hợp chặt chẽ giữa các chủ thể: giảng viên – nhà trường – gia đình – xã hội. Trong đó, âm nhạc – với đặc trưng nghệ thuật truyền cảm và tạo xúc cảm mạnh – có thể đóng vai trò như một “người thầy thầm lặng” giúp sinh viên nuôi dưỡng đạo đức và lối sống lành mạnh từ bên trong.

2.2. Tầm quan trọng của giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên bối cảnh hiện nay

Trong giai đoạn hiện nay, khi xã hội đang chuyển mình mạnh mẽ dưới tác động của toàn cầu hóa, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, và sự phát triển nhanh chóng của công nghệ số, giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên không chỉ còn là một phần bổ sung trong chương trình đào tạo, mà đã trở thành một nhiệm vụ cốt lõi trong chiến lược giáo dục toàn diện của các trường đại học.

2.2.1. Sinh viên – lực lượng chủ lực trong xây dựng xã hội tương lai

Sinh viên hiện nay là lực lượng trí thức trẻ sẽ

trực tiếp tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tương lai gần. Việc hình thành ở họ một nền tảng đạo đức vững chắc, một lối sống lành mạnh, tích cực sẽ không chỉ quyết định thành công của từng cá nhân, mà còn ảnh hưởng đến chất lượng nguồn nhân lực quốc gia. Một sinh viên giỏi chuyên môn nhưng thiếu trung thực, vô cảm hoặc sống buông thả sẽ khó có thể đóng góp bền vững cho xã hội.

2.2.2. Áp lực xã hội và biến đổi giá trị sống

Bên cạnh những cơ hội mới, sinh viên ngày nay cũng đang đối mặt với nhiều thách thức:

• Sự đa dạng về giá trị (giá trị truyền thống – giá trị hiện đại)**• Chủ nghĩa cá nhân gia tăng, dễ dẫn đến thực dụng, thờ ơ với cộng đồng****• Ảnh hưởng tiêu cực từ mạng xã hội** (bạo lực mạng, nội dung lệch chuẩn, hình mẫu sống “giả”...)**• Tâm lý bất ổn, khủng hoảng giá trị sống trong một xã hội thay đổi quá nhanh**

Những điều này khiến sinh viên dễ mất phương hướng, mất niềm tin, và dần xa rời các chuẩn mực đạo đức.

2.2.3. Hệ lụy từ thiếu hụt giáo dục đạo đức, lối sống

Một số biểu hiện đáng lo ngại trong sinh viên hiện nay gồm:

• Gian lận học tập, sao chép luận văn, học hộ, thi hộ**• Lối sống thực dụng, sinh ngoại, thiếu trách nhiệm****• Vô cảm với các vấn đề xã hội** (tai nạn, bạo lực, bất công)**• Suy giảm khả năng thấu cảm, đồng cảm, dẫn đến hành vi lệch chuẩn****• Thiếu lý tưởng sống và khủng hoảng giá trị cá nhân**

Nếu nhà trường không có biện pháp giáo dục đạo đức và định hướng lối sống kịp thời, những hệ lụy trên sẽ ảnh hưởng không chỉ đến đời sống cá nhân sinh viên, mà còn làm suy giảm chất lượng xã hội về lâu dài.

2.2.4. Giáo dục đạo đức cần phương pháp mềm – cảm xúc – gần gũi

Khác với giáo dục kiến thức thuần túy, giáo dục đạo đức, lối sống đòi hỏi phương pháp tiếp cận nhân văn, mềm mại và cảm xúc hơn. Những bài giảng khô khan về lý thuyết đạo đức rất dễ rơi vào “bệnh hình thức”, không tạo được sự rung động và thay đổi từ bên trong người học.

Chính vì vậy, cần có sự **tích hợp các yếu tố nghệ thuật, đặc biệt là âm nhạc**, để làm cầu nối

giữa tri thức và cảm xúc, giữa lý trí và hành động. Âm nhạc không chỉ minh họa bài học, mà có thể tạo ra sự **chuyển hóa nội tâm**, giúp sinh viên “muốn sống tốt hơn” chứ không phải chỉ “biết điều gì là tốt”.

2.2.5. *Phù hợp với mục tiêu phát triển con người toàn diện*

Định hướng giáo dục hiện đại không chỉ chú trọng “học để biết” mà còn “học để làm người”, “học để sống cùng nhau”, “học để tự khẳng định bản thân” (theo UNESCO). Điều này càng làm nổi bật vai trò của giáo dục đạo đức, lối sống – vốn là nền tảng để phát triển nhân cách, năng lực cảm xúc – xã hội, thái độ sống đúng đắn.

Từ đây, việc ứng dụng âm nhạc vào giáo dục đạo đức, lối sống không còn là điều “nên làm”, mà là điều phải làm, nếu muốn có một thể hệ sinh viên phát triển toàn diện cả về trí tuệ lẫn tâm hồn.

2.3. *Vai trò của âm nhạc trong giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên*

Âm nhạc, với tư cách là một loại hình nghệ thuật có khả năng tác động trực tiếp và mạnh mẽ đến cảm xúc con người, từ lâu đã được công nhận là công cụ giáo dục có giá trị. Trong bối cảnh giáo dục đại học hiện nay, khi sinh viên ngày càng chịu nhiều ảnh hưởng từ đời sống số, xu hướng cá nhân hóa, thực dụng hóa lối sống, thì việc khai thác âm nhạc như một phương tiện giáo dục đạo đức, lối sống là điều cần thiết. Dưới đây là các vai trò nổi bật của âm nhạc trong lĩnh vực này:

2.3.1. *Kích thích cảm xúc đạo đức và nuôi dưỡng tâm hồn*

Âm nhạc có khả năng đánh thức cảm xúc đạo đức – thứ thường không thể dạy bằng lý trí đơn thuần. Những bản nhạc mang nội dung nhân văn có thể giúp sinh viên trải nghiệm cảm xúc yêu thương, xót xa, biết ơn, xúc động, cảm phục... từ đó hình thành nhận thức và cảm xúc đạo đức.

Ví dụ, những ca khúc như:

- “*Nhật ký của mẹ*” (Nguyễn Văn Chung): làm sinh viên rung động trước tình mẫu tử thiêng liêng.
- “*Người thầy*” (Nguyễn Nhật Huy): giúp nhận thức sâu sắc về lòng biết ơn, sự hy sinh âm thầm của người dạy học.
- “*Bài ca không quên*”, “*Đất nước*”, “*Giai điệu Tổ quốc*”: khơi dậy tình yêu quê hương, lòng tự hào dân tộc, tinh thần trách nhiệm với Tổ quốc.

Đặc biệt, âm nhạc không lên lớp một cách trực diện, áp đặt, mà đi vào lòng người nhẹ nhàng, tự nhiên – tạo điều kiện cho sự thẩm thấu giá trị đạo đức một cách bền vững.

2.3.2. *Gắn kết cộng đồng, hình thành lối sống tập thể tích cực*

Trong môi trường đại học, sinh viên đang bước vào giai đoạn chuyển mình từ cá nhân lệ thuộc sang cá nhân độc lập. Tuy nhiên, sự phát triển cá nhân cũng cần đi đôi với khả năng sống hài hòa trong cộng đồng.

Âm nhạc, đặc biệt là **hoạt động âm nhạc tập thể** (hát tập thể, biểu diễn nhóm, dàn nhạc sinh viên, câu lạc bộ âm nhạc) có thể:

- Tạo không khí cởi mở, thân thiện
- Xây dựng tinh thần đồng đội
- Khuyến khích tinh thần hợp tác, chia sẻ
- Phát triển kỹ năng giao tiếp, tôn trọng lẫn nhau

Thông qua các hoạt động này, sinh viên học được giá trị của lối sống cộng đồng: sống vì tập thể, biết lắng nghe, giúp đỡ, và tôn trọng sự khác biệt – những phẩm chất đạo đức quan trọng trong xã hội hiện đại.

2.3.3. *Truyền tải giá trị đạo đức qua nội dung bài hát*

Âm nhạc có nội dung lời ca – chính là một công cụ mang tính **ngữ nghĩa giáo dục**. Khi chọn đúng ca khúc, đúng thời điểm, người giáo dục có thể truyền tải hiệu quả các thông điệp đạo đức, triết lý sống, bài học nhân sinh.

Ví dụ:

- “*Sống như những đóa hoa*” (Tạ Quang Thắng): truyền cảm hứng sống tử tế, dâng hiến.
- “*Bông hồng cài áo*” (Phạm Thế Mỹ): gợi lên lòng biết ơn cha mẹ, tri ân sâu sắc.
- “*Một đời người, một rừng cây*” (Trần Long Ẩn): khẳng định lý tưởng sống đẹp, có ích cho xã hội.

Các bài hát này đóng vai trò như “tài liệu giáo dục mềm”, giúp sinh viên suy ngẫm và tự điều chỉnh thái độ, hành vi sống của bản thân. Đặc biệt, âm nhạc giúp học sinh tiếp nhận các bài học này một cách tự nguyện, không bị gò ép.

2.3.4. *Tạo lối sống lành mạnh, tránh xa lối sống tiêu cực*

Trong bối cảnh sinh viên đối mặt với nhiều cám dỗ như lối sống buông thả, lệch chuẩn, văn hóa giải trí độc hại, thì âm nhạc có định hướng chính là “lá chắn mềm” bảo vệ tâm hồn.

Các hoạt động âm nhạc tích cực như:

- Tham gia CLB nhạc
- Biểu diễn, thi hát
- Nghe các thể loại âm nhạc có chọn lọc
- Tham dự các chương trình ca nhạc mang tính nhân văn... giúp sinh viên hình thành thói quen giải trí lành mạnh, tránh xa game độc hại, rượu bia, ma

túy, cờ bạc. Đồng thời, qua âm nhạc, sinh viên có thể giải tỏa căng thẳng tâm lý, điều tiết cảm xúc, giảm stress, từ đó tránh được những hành vi lệch chuẩn do áp lực học tập hoặc khủng hoảng tinh thần gây ra.

2.3.5. Tạo cảm hứng và động lực sống tích cực

Âm nhạc không chỉ giáo dục những điều nên tránh, mà còn cổ vũ cho lối sống đẹp, tích cực và đầy cảm hứng. Một số bài hát truyền động lực như:

- “Đường đến ngày vinh quang” (Trần Lập)
- “Tôi yêu Việt Nam”, “Niềm tin chiến thắng”
- “Không dừng bước”, “Cảm ơn cuộc đời”

...giúp sinh viên thêm yêu cuộc sống, dám ước mơ, dám vượt qua thử thách, sống cống hiến và sống có lý tưởng. Đó chính là đích đến cao nhất của giáo dục đạo đức – không chỉ là tránh cái xấu, mà còn tích cực hướng đến cái đẹp.

2.3.6. Góp phần khơi gợi tinh thần dân tộc và trách nhiệm công dân

Những ca khúc cách mạng, nhạc truyền thống, nhạc dân gian... có tác dụng:

- Gợi nhớ lịch sử, cội nguồn
- Tăng niềm tự hào dân tộc
- Nuôi dưỡng tinh thần yêu nước, trách nhiệm với đất nước

Giá trị đạo đức ở đây không còn dừng lại ở phạm vi cá nhân – mà nâng lên tầm công dân:

sống có trách nhiệm với xã hội, đất nước. Đây là chiều sâu đặc biệt mà chỉ âm nhạc mới có thể chạm tới thông qua cảm xúc và biểu tượng.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên là một nội dung mang tính chiến lược và lâu dài trong mục tiêu phát triển con người toàn diện. Trong bối cảnh xã hội ngày nay với những chuyển biến mạnh mẽ về giá trị, tâm lý, và xu hướng sống của giới trẻ, giáo dục đạo đức không thể chỉ dựa vào lý thuyết hay răn dạy cứng nhắc, mà cần có những phương pháp tiếp cận mềm mại, cảm xúc và gần gũi. Âm nhạc – với tính chất nghệ thuật giàu cảm xúc, khả năng truyền cảm hứng và ảnh hưởng sâu sắc đến tâm hồn – hoàn toàn có thể trở thành một kênh giáo dục đạo đức hiệu quả nếu được khai thác đúng cách.

Thông qua bài viết, có thể khẳng định rằng: âm nhạc không chỉ đơn thuần là một công cụ giải trí mà còn là một hình thức giáo dục sâu sắc, có sức lan tỏa mạnh mẽ trong việc nuôi dưỡng những giá trị đạo đức, định hướng hành vi sống lành mạnh và nhân văn cho sinh viên. Để phát huy hết vai trò của âm nhạc, các trường đại học cần có chiến lược lồng ghép âm nhạc vào hoạt động dạy học và sinh hoạt sinh viên một cách bài bản, sáng tạo, đồng thời khơi dậy sự chủ động tham gia từ phía người học. Đây không chỉ là xu hướng giáo dục

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019). *Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể – Giáo dục đạo đức và kỹ năng sống*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Ánh Tuyết (2021). “Vai trò của âm nhạc trong phát triển nhân cách sinh viên”. *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, số 182.
- Trần Thị Minh Hạnh (2020). “Âm nhạc và giáo dục giá trị sống trong giáo dục đại học hiện đại”. *Tạp chí Giáo dục Nghệ thuật*, số 15(3).
- UNESCO (1996). *Learning: The Treasure Within*. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century.
- Phạm Hồng Quân (2022). “Giáo dục đạo đức, lối sống cho sinh viên trong bối cảnh chuyển đổi số”. *Tạp chí Giáo dục Lý luận*, số 317.
- Lê Thị Hòa (2018). “Ứng dụng âm nhạc trong giảng dạy và phát triển kỹ năng sống cho sinh viên”. *Kỷ yếu hội thảo Khoa học Quốc gia: Giáo dục toàn diện trong giáo dục đại học*, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.